

DIENST

Bezinning op karakter middagdienst

Omzien naar uitgezonden militairen

Geestelijk omgaan met kerkgrenzen

Eenzaamheid en de kerk...

58e jaargang nummer 1

maart
2010

In dit nummer

3

Redactioneel

Anne Jan Kruizinga

4

Middagdienst

Bezinning op karakter
tweede dienst

Frank Duijzer

9

Doelgroepenpastoraat

Omzien naar uitgezonden
militairen en het thuisfront

Gerben H. Elzinga

14

Actueel

Geestelijk omgaan
met kerkgrenzen

Simon van der Lugt
en Bert van der Woerd

21

Bijbel op bezoek

Ver weg....

Roel Meijer

22

Omzien naar elkaar

Eenzaamheid en de kerk...

Derk Jan Poel

27

Christelijke re-integratie

Je staat er niet alleen voor

Jacques Rommelaar

30

Diaconaal Steunpunt

Derk Jan Poel

DIENTST

58e jaargang

nummer 1

maart 2010

DIENTST geeft concrete toerusting en ondersteuning, gericht op de dagelijkse praktijk in de gemeente, ten behoeve van bijzondere pastorale en/of diaconale taken in de gemeente. DIENST richt zich op ambtsdragers, predikanten, kerkelijk werkers en het gemeentepastoraat/diaconaat binnen de gereformeerde kerken (vrijgemaakt).

Redactie:

Gerdien Bredenhoff - redactieassistent
Peter van de Kamp, Zwolle
Anne Jan Kruizinga, Hardenberg, eindredacteur
Jacqueline van der Ziel-Visser, Zwolle
Henk Geertsema, Zwolle

Redactiesecretariaat:

Ebel Geertsema
Kameelvinder 16
3822 AR Amersfoort
Telefoon: (033) 480 16 60
E-mail: ebel@geertsema.com

Administratie:

J.A. Kieft-Boersema
Catharinadaal 33, 6715 KA Ede
fax (084) 716 54 15
E-mail: administratie.dienst@kiefte.net

Nieuwe abonnees en adreswijzingen dienen **schriftelijk** aan de administratie doorgegeven te worden.

Betaling van abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van acceptgiro of factuur.

Abonnementsprijs: € 7,20 per jaar.

Gironummer 4921087
t.n.v. Stichting Dienst, Ede

Artikelen uit Dienst zijn opgeluidsdrager beschikbaar voor mensen die een leeshandicap hebben.
Info: Stichting De Luisterpost / Bralectah, Zwolle
(038 - 427 04 48). E-mail: info@luisterpost.nl
ISSN 0167 - 2401

Artikelen in Dienst zijn digitaal
beschikbaar via de website:
www.blad-dienst.nl

Redactioneel

Sociale vaardigheid

Anne Jan Kruizinga

Ik herinner me een artikel over eenzaamheid in de kerk uit het Reformatorisch Dagblad. Het ging met name over het vereenzamen van oudere broeders en zusters in de gemeente. Eén zin uit dat artikel is bij mij blijven hangen: "Sommige ouderen zijn niet sociaal vaardig genoeg om zelf een netwerk op te bouwen".

Wanneer je in één van de zoekmachines van het 'wereld wijde web' de woorden 'sociale vaardigheidstraining' intypt, krijg je zomaar meer dan 10.000 resultaten die verwijzen naar trainingen of artikelen over dit onderwerp. Het lijkt wel of bijna ieder probleem in het gedrag van mensen met een sociale vaardigheidstraining is op te lossen. En zelfs voor bijna iedere beroepsgroep bestaat een dergelijke training. Sociale vaardigheid in de zorg schijnt weer hele andere kenmerken te hebben dan dezelfde vaardigheid bij winkelverkopers.

Ja, en dan hebben we ook nog onze oudere broeders en zusters in de kerk die als gevolg van het ontbreken van deze vaardigheid in de gemeente kunnen vereenzamen. Licht hier een gat in de markt voor het Diaconaal Steunpunt? Daar moet toch een aardige cursus voor zijn te ontwikkelen.

Of is het beter de vraag te stellen hoe het met de kerkelijke gemeenschap is gesteld waar een oudere broeder of zuster blijkbaar aan zijn of haar sociale vaardigheden moet gaan werken om er bij te kunnen blijven horen. Zijn het onze gemeentes die zich a-sociaal ten opzichte van ouderen gedragen als zij (dreigen te) vereenzamen? Wordt het tijd om gemeentebrede trainingen te ontwikkelen in het 'omzien naar elkaar'? Zijn we de laatste jaren zo druk met elkaar dat we sommige ge-

meenteleden zo maar uit het oog verliezen? Eigenlijk is het om je voor te schamen dat in onze tijd rapporten verschijnen en conferenties worden gehouden over 'inclusief gemeente' zijn. Dat een vereniging als Dit Koningskind speciale 'Kijk, zie, ontdek-zondagen' moet organiseren om onze broeders en zusters met een beperking weer eens onder de aandacht van de plaatselijke gemeentes te brengen. Wordt het tijd om met soortgelijke campagnes onze oudere broeders en zusters weer eens in het vizier te krijgen?

In deze uitgave van Dienst staat een boeiend artikel over eenzaamheid binnen de kerk in het algemeen. Veel aanbevelingen zijn gericht op een andere invulling van onze zondagse samenkomsten. Bijvoorbeeld door het organiseren van een aantal samenbindende activiteiten daar omheen. Een prima zaak. Maar laten we onze ouderen daarbij niet vergeten. En dan denk ik met name aan hen die als gevolg van hun leeftijd de kerkdiensten niet meer kunnen bezoeken. Nog meer samenbindende activiteiten in het kerkgebouw organiseren, zou bij hen het gevoel van eenzaamheid wel eens kunnen vergroten. Een sociale vaardigheidstip voor gemeenteleden: kijk, zie en ontdek ook de ouderen binnen de kerk. En je zou er zelf wel eens beter van kunnen worden....

Middagdienst

Bezinning op karakter tweede dienst

Frank Duijzer

Verdieping door onderwijs en toerusting

Middagdiensten zijn over het algemeen niet de drukst bezochte diensten. Dat is in verschillende gemeenten een aanleiding voor bezinning. Er zijn gemeenten waar men er serieus over nadenkt om de middagdienst te laten vervallen, maar op andere plaatsen is men juist bezig om de middagdienst een ander karakter te geven. Dit artikel gaat in op het karakter van de middagdienst en geeft daarbij een stukje bezinning en reflectie.

Wanneer we het hebben over het karakter van de middagdienst zullen we het maar gelijk hebben over de catechismus. In de kerkorde staat namelijk dat er 's middags uit de catechismus geprekeerd moet worden. Maar waarom eigenlijk? In veel kerken wordt immers maar één dienst gehouden. Daar gaat het toch ook goed (of net zo slecht)?

Voor het antwoord op de vraag waar de middagdienst vandaan komt en waarom men haar heeft ingesteld, moeten we zijn bij de ontstaanstijd van onze kerken: de reformatie. De catechismus was het antwoord op een probleem. Ten tijde van de reformatie was er namelijk een groot gebrek aan kennis. Veel mensen geloofden wat de kerk geloofde en concrete kennis van het geloof bleef vaak beperkt tot het Onze Vader en de Geloofsbelijdenis. Om hier iets aan te doen, schreven verschillende reformatoren een catechismus, dat is een beknopte samenvatting van de hoofdpunten van de christelijke leer. Veelal een klein boekje in vraag en antwoord vorm zodat het makkelijk uit het hoofd te leren was.

Samenkomst

Het bleek echter al snel dat alleen een catechismus niet genoeg was. Het ontbrak de ouders, die de catechismus moesten onderwijzen aan hun kinderen, namelijk zelf aan kennis en inzicht. Daarom belegden de reformatoren 's middags een samenkomst om onderwijs te geven uit de catechismus. Het was toen nog een samenkomst en geen eredienst aangezien er geen liturgie was, al werd er wel gebeden en gezongen. Dat was geen principe kwestie maar gewoon praktisch: het organiseren van diensten of samenkomsten waarin de catechismus wordt uitgelegd was in die tijd de meest voor de hand liggende manier om de gemeente te onderwijzen en toe te rusten. De middagdienst zoals wij die kennen, is iets later ontstaan in de vluchtelingengemeente in Londen. Daar werd een leerdienst ingesteld waarin de Heidelbergse catechismus werd uitgelegd en onderwezen. De Heidelbergse catechismus was daar ook zeer geschikt voor aangezien zij concreet ingaat op de vragen die mensen toen hadden met betrekking tot de kernpunten van het geloof.

Veel van die vragen en antwoorden zijn nog

De catechismus is vandaag de dag niet meer zo populair.

net zo relevant als toen, al kan de catechismus in onze tijd op een aantal punten een aanvulling gebruiken. Een aantal van die punten zijn: zending en evangelisatie, de verhouding tot andere (wereld)godsdiensten en de relatie met Israël. De catechismus is vandaag de dag niet meer zo populair, maar de zaak waar het om gaat, is nog net zo belangrijk als toen: het onderwijzen en toerusten van de gemeente. En dat is nu precies waarvoor die middagdienst is ingesteld: onderwijs en toerusting.

Niet vanzelfsprekend

Voor veel kerkleden is het niet vanzelfsprekend meer dat men de middagdienst bezoekt. Dit lijkt misschien nieuw, maar er is vaker geklaagd over het feit dat er 's middags zo weinig mensen naar de kerk kwamen. Wat dat betreft is het geen nieuw probleem, maar de situatie waarin het speelt, is wel anders. Onze samenleving is anders dan een paar eeuwen geleden. Daarom is het belangrijk om na te gaan wat de redenen zijn van de teruglopende bezoekersaantallen. We geven een aantal redenen zonder volledig of uitputtend te willen zijn. Het gaat om een indicatie.

Het is een feit dat het leven van mensen de afgelopen vijftig jaar ingrijpend is veranderd. Het levenstempo ligt veel hoger. Vaak werken man en vrouw allebei om de hypotheek te kunnen betalen en wordt er in de weekenden nog van alles gedaan aan sport, onderhoud van het huis en de tuin, familie bezoeken, enzovoorts. En wanneer er sprake is van een echtscheiding is het weekend vaak het moment waarop de kinderen de andere ouder(s) bezoeken.

Naast de drukte op het werk of op school komt er iedere dag veel informatie op mensen

af via tv, kranten en internet. De hele week is men bezig met het verwerken van informatie: vergaderingen, presentaties, cursussen of lessen op school en huiswerk. Aan het einde van de week is men meer geestelijk dan lichamelijk uitgeput en heeft men veel meer de behoefte om iets fysieks te gaan doen. Nog een kerkdienst betekent opnieuw de prikkeling van dezelfde zintuigen, nog weer meer informatie en nog weer een appèl.

Meer van hetzelfde

Zo bekeken is het niet verwonderlijk dat veel mensen er voor kiezen om op zondagmiddag wat anders te gaan doen. Hierbij komt dat in veel gevallen de middagdienst bijzonder veel lijkt op de morgendienst. Er is niet zo'n duidelijk onderscheid tussen de twee diensten. En wanneer de diensten zoveel op elkaar lijken, wordt het sneller gezien als een herhaling, als nog meer van hetzelfde. Dan is het begrijpelijk dat veel mensen daar het nut niet van inzien.

Wanneer we vervolgens kijken naar de ervaring- en belevingswereld van hedendaagse mensen dan kunnen we stellen dat die over het algemeen niet heel goed aansluit op de vormgeving van een (gereformeerde) kerkdienst. Een traditionele liturgie is iets dat we in onze cultuur verder vrijwel nergens tegen komen. Het is bijna letterlijk een andere 'wereld'. Daarom kost het thuis raken in de liturgie en het ermee vertrouwd worden tijd en inspanning. Het vraagt een stuk kennis en ervaring om alle onderdelen van de liturgie goed te kunnen meemaken. Dit staat haaks op wat we in onze cultuur gewend zijn. Vandaag de dag moet alles toegankelijk en laagdrempelig zijn en moet het liefst direct resultaat opleveren. In een kerkdienst gaat het heel anders. Kerkdiensten zijn vaak niet laagdrempelig of

Een traditionele liturgie is bijna letterlijk een andere 'wereld'.

makkelijk toegankelijk en bovendien vraagt het ook nog eens inspanning om alles te volgen. Mensen moeten dus vaak een drempel over om 's middags naar de kerk te gaan.

Meerwaarde

Toch is er, net zo goed als vroeger, een grote behoefte aan goed Bijbels onderwijs en toerusting. Het is niet makkelijk om christen te zijn in onze complexe samenleving, waar iedereen zijn eigen mening heeft en alles gezegd mag worden. Er komt veel op ons af en we staan onder grote druk om ons aan te passen aan onze omgeving. Mensen lopen rond met vragen en twijfels, hebben vragen over andere godsdiensten, maar ook over Gods leiding in hun leven, over hoe ze moeten bidden of Bijbellezende en hoe ze moeten omgaan met bepaalde geloofsvragen of problemen.

Daarom horen onderwijs en toerusting in de middagdienst centraal te staan. Er is behoefte aan goed onderwijs over de kernpunten van ons geloof en aan een eerlijke en heldere bespreking van de belangrijkste vragen en problemen. Dit geeft de middagdienst een ander profiel, karakter en inhoud dan de morgendienst. Dit heeft als bijkomend voordeel dat mensen weer een goede reden hebben om naar de middagdienst te gaan. De middagdienst heeft dan weer een meerwaarde en voorziet in een behoefte.

Leren met en van elkaar

In de traditionele liturgie heeft de preek een heel centrale rol en komen andere onderdelen van de liturgie minder naar voren. Leren is echter geen hoogst individuele bezigheid, maar iets dat zich afspeelt in een

gemeenschap. Dat komt in de Schrift al duidelijk naar voren, aangezien kennis daar niet beperkt is tot intellectueel weten maar relationeel van aard is. Het leren in de Schrift omvat hoofd, hart en handen en gebeurt samen met elkaar en van elkaar. Leren vindt plaats binnen de gemeenschap van het verbond.

Voor het leerkarakter van de dienst is het daarom belangrijk dat er ruimte is voor onderlinge opbouw en gesprek. In de middagdienst zou de ontmoeting met God en elkaar daarom meer nadruk mogen krijgen in samenzang, gesprek en verdieping. Dit hoeft niet direct te betekenen dat er in de liturgie meteen allerlei dingen veranderd moeten worden. Binnen de bestaande liturgie kan met de nodige creativiteit veel bereikt worden. Al is het natuurlijk wel goed denkbaar dat, wanneer onderwijs en toerusting centraal komen te staan, dit gevolgen heeft voor de vormgeving van de dienst.

In de middagdienst zou de ontmoeting met God en elkaar daarom meer nadruk mogen krijgen in samenzang, gesprek en verdieping.

Maskers af

Voor een echte ontmoeting is het nodig dat de kerk een plaats is waar de maskers af mogen en waar je jezelf kunt zijn met al je gebreken. Een plaats waar negatieve emoties, zoals twijfel, boosheid en angst een plek kunnen krijgen en vooral: dat ze 'mogen'. Anders ontstaat er een grote kloof tussen het ideaal dat zondag wordt voorgehouden en de echte vragen en gevoelens die mensen hebben. Men krijgt dan het gevoel dat er onrecht wordt gedaan aan wie men echt is. Moderne mensen prikken feilloos door maskers heen en voelen goed aan wanneer de binnenkant en de buitenkant niet met elkaar overeenstemmen. Authenticiteit is in onze cultuur belangrijk. De predikant moet authentiek zijn, maar men wil zelf ook graag authentiek zijn.

In de kerk houden we elkaar het ideaal voor, maar dat moeten we niet doen zonder open en eerlijk naar elkaar te zijn. En dan niet over het feit dat we allemaal zo zondig zijn, maar over de concrete dingen waar we mee worstelen, waar we moeite mee hebben, waar we vragen over hebben, waar we hulp en steun bij nodig hebben. De kerk is vaak meer een showroom dan een garage. In een showroom moet alles en iedereen er zo mooi en gaaf mogelijk uitzien, maar in een garage mag gewerkt en gesleuteld worden. Daar mogen de gebreken aan het licht komen zodat ze verholpen kunnen worden.

Weerstanden

Het karakter van de middagdienst aanpassen kan op papier heel mooi lijken, de praktijk is vaak weerbarstig. Er zijn altijd weerstanden. Naast het feit dat je altijd te maken hebt met mensen die moeite hebben met elke verandering raakt een eredienst de kern van het gemeente zijn. Voor veel gemeenteleden die de middagdiensten bezoeken, gaat het om een wezenlijk onderdeel van de dienst aan God. Het gaat om kwetsbare en tere dingen. Het is niet vreemd dat er gemeenteleden zijn die bang zijn dat ze met allerlei veranderingen ook belangrijke dingen kwijt zullen raken. Het is nogal wat wanneer je je hele leven naar de kerk gaat, daar je geloof beleden en geleefd hebt en er dan dingen gaan veranderen. Dat betekent dat, waar je je vroeger zo thuis voelde, je nu opeens weer (een beetje) vreemd bent.

Het is belangrijk om te zeggen dat deze leden daadwerkelijk iets verliezen met een verandering. Daar moet ruimte voor zijn, maar we moeten ook eerlijk zijn en kijken naar wat degenen die niet komen, missen of al kwijt zijn

geraakt. Verder is het ook verstandig om na te gaan wat de verliezen zullen zijn wanneer er niets verandert.

Risico

Wanneer er daadwerkelijk gesproken wordt over verandering is het belangrijk om het volgende mee te nemen. Het veranderen van de invulling van de middagdienst draagt een risico in zich: je hoopt dat mensen die nu niet komen dan wel

komen, maar misschien gebeurt dat niet en haken er juist trouwe bezoekers af. Dan heb je wel een verandering, maar komen er minder in plaats van méér mensen. Waarschijnlijk zijn degenen die de middagdienst vaak bezoeken over het algemeen niet zo gericht op een verandering en degenen die de middagdienst weinig bezoeken wel.

Het trouw bezoeken van de middagdienst is een indicatie van het feit dat men het fijn vindt om te gaan. Dat betekent dat men een belang heeft bij de dienst zoals die nu is. Daarom willen de trouwe bezoekers de dienst waarschijnlijk zoveel mogelijk houden zoals die is. Aan de andere kant heb je mensen die weinig komen. Hen spreekt de middagdienst vermoedelijk niet heel erg aan of misschien heeft men meer behoefte aan ontspanning en tijd voor de familie. De behoefte aan ontspanning en tijd voor het gezin zijn belangrijke

redenen om thuis te blijven, evenals een saaie predikant. Zondag is immers bij uitstek een familie-dag en als het mooi

weer is, is de verleiding erg groot om naar het bos of het strand te gaan. (Er kunnen echter ook hele andere factoren een rol spelen zoals werk op zondag, kleine kinderen, ouderdom of ziekte.)

De kerk is vaak meer een showroom dan een garage.

Het veranderen van de invulling van de middagdienst draagt een risico in zich.

Eigen situatie

Een ondoordachte verandering kan dus heel goed een averechts effect hebben. Daarom is het altijd zaak om veranderingen in goed overleg met elkaar te bespreken. Iedereen moet gehoord worden en het gevoel krijgen dat hij of zij serieus wordt genomen. Het is belangrijk om goed te kijken naar de eigen situatie. Wat leeft er precies in onze gemeente en waar hebben de gemeenteleden precies behoefte aan? Zijn daar grote verschillen tussen of zit er een gemeenschappelijke noemer in? Is er sprake van een generatiekloof of misschien een communicatiekloof (jongeren en ouderen spreken elkaar bijna niet)? Het is daarom verstandig om eerst te onderzoeken hoe er in de eigen gemeente tegenaan wordt gekeken voordat er allerlei plannen gemaakt worden.

Een ondoordachte verandering kan dus heel goed een averechts effect hebben.

We moeten de antwoorden van een ander niet kopiëren, maar met antwoorden komen die passend zijn bij onze concrete situatie. Dat deden de reformatoren in de ontstaanstijd van onze kerken ook. Net als zij mogen wij nu ook een antwoord zoeken ten aanzien van de invulling van de tweede dienst dat passend is bij onze situatie.

Frank Duijzer volgt na zijn studie theologie de masteropleiding godsdienstleraar aan de Gereformeerde Hogeschool. Voor die opleiding heeft hij onderzoek gedaan naar de motivatie van gemeenteleden om naar de middagdienst te gaan. De uitkomsten geven een interessant doorkijkje op de middagdienst en stimuleren om verder na te denken over het onderwerp.

Doelgroepenpastoraat

Omzien naar uitgezonden militairen en hun thuisgebleven relaties

Gerben H. Elzinga

Pastoraat aan uitgezonden militairen op vredesmissies en hun relaties. Steeds meer plaatselijke kerken worden met dit bijzondere pastoraat geconfronteerd. Het komt omdat uitzendingen de kerntaak van Defensie is geworden en ook in de toekomst zal blijven. Daarom wil ik de ambtsdrager graag enig gereedschap aanreiken om beter toegerust te zijn voor de roeping die hierin op hem afkomt.

... en toen was ze alleen. Nog tien miljoen seconden, het voelt alsof haar keel dicht geknepen wordt. Nog vier maanden in spanning zitten, dealen met de gedachte: komt hij weer gezond thuis? Tranen stromen over haar wangen, de make-up loopt uit, haar gezicht wordt één grote prutsooi. Wat kan het haar schelen, hij komt toch niet levend uit het mis-siegebied. Zo kan het gaan tijdens het afscheid, als een militair voor een missie vertrekt. Gevoelens van verdriet, eenzaamheid, angst en verlies kunnen de achterblijvers hevig aangrijpen. En weet men zich tijdens het afscheid zogenaamd flink te houden, bijna zeker zullen deze gevoelens zich de komende maanden, in meer of mindere mate, doen laten gelden.

Wanneer iemand in je naaste omgeving, een geliefde, als militair uitgezonden wordt op vredesmissie dan komt je wereld op zijn kop te staan. Er dient zich een crisis aan, je wordt gedwongen je leven te reconstrueren. Dat vraagt tevens herijking van je zingevingsysteem. Bij

het opnieuw invullen van zingeving, zullen bij een christen altijd geloofsvragen naar boven komen. Een goed moment voor een stevig pastoraal gesprek.

Afscheid

Daar ga je dan. Beneden je verdwijnt het vliegveld Eindhoven. Je hebt gisteren thuis afscheid genomen van je vrouw en je gezin. Je voelt je bevrijd, de last van het afscheid is van je afgevallen. Telkens dat tweeslachtige gevoel van uitzien naar een nieuwe taak met al zijn professionele uitdagingen en afscheid moeten nemen van iedereen waar je zielsveel van houdt. Je was blij dat je thuis afscheid kon nemen, geen hevige emoties op de kazerne of op het vliegveld. Thuis wil jij je wel eens gevoelig opstellen, maar in je werkomgeving past dat volgens jou niet. De opdracht gaat voor en dan pas mag je aan je eigen gevoelens denken is je devies geworden.

Gevoelens van verdriet, eenzaamheid, angst en verlies kunnen de achterblijvers hevig aangrijpen.

‘Het werkte positief toen ik hoorde dat een vrijgemaakte legerpredikant meeging op uitzending.’ (uitgezonden militair)

Trouwens die opdracht is best lastig vier maanden lang op uitzending in oorlogsgebied. Kom ik wel weer heel thuis? Ik ga naar een land vol met Taliban en IED's (Improviseerde Explosieve Device) bermbommen zoals

ze in het populair spraakgebruik heten. Als je denkt aan wat je allemaal overkomen kan, gieren de zenuwen door je lijf. Hoe vaak vraag je je zelf niet af: wat doe ik als verantwoordelijk mens mij

zo in gevaar te begeven? Kun je als gelovig christen überhaupt wel aan een dergelijke missie deelnemen? Hoe is eigenlijk jouw relatie met God? Waarom hou je altijd je mond als er op huisbezoek naar gevraagd wordt? Waarom verzon je weer een smoes van geen tijd, toen je wijkouderling opbelde om een afspraak te maken voor een afscheidbezoek? Mogelijk toch binnenkort een mail aan die ouderling sturen, over wat je hierin bezig houdt.

Twijfels

Thuis vouwt de wijkouderling zijn handen. Hij heeft tijd vrijgemaakt om voor zijn wijk te bidden. Er is ook een bijzondere aanleiding toe, vandaag is een militair uit zijn wijk vertrokken voor een vredesmissie van vier maanden. Hij wil deze broeder en zijn gezin aan de Here opdragen in zijn bijzondere bescherming. Onze wijkouderling heeft zijn twijfels over zich zelf, over de militair en zijn gezin dat achter is gebleven. Heeft hij het wel goed gedaan, had hij niet sterker moeten aandrigen toen broeder militair hem afschepte bij het maken van een afspraak voor een af-

scheidbezoek? Hoe zit het met het geloof van deze broeder, had hij hem geen mooie Bijbeltekst mee moeten geven, in plaats van dat slappe handje op het kerkplein?

*Als je denkt aan wat je
allemaal overkomen kan,
gieren de zenuwen door
je lijf.*

Hoe zit dat nu met het achterblijvende gezin, hoe voelen die zich nu en wanneer moet hij die een bezoek brengen en hoe vaak? Hoe moet dat en hoe gaat het als de militair niet terug komt? Wie voert

dat slechtnieuwsgesprek? Hoe vaak moeten we in de kerk voor deze militair en zijn gezin bidden? Mag je ook kaarten naar uitgezonden militairen sturen en hoe kom je aan het adres? En als het mag, kan zijn adres in het kerkblad? En heeft zijn vrouw ook oppas voor de kinderen nodig en, en ... Ja, het is tijd voor de ouderling om te bidden, maar ook om snel een bezoek te regelen bij de achterblijvers. Eigenlijk is hij daar al veel te laat mee, maar op veel van zijn vragen kan hij nog een antwoord krijgen.

Kennen en gekend worden

Van bijzonder belang is dat ambtsdragers die pastoraat verlenen en gemeenteleden die pastoraat ontvangen elkaar kennen. Wilt u de troost van Christus brengen in de huizen

'We schrijven hele lange brieven. Dat is heel romantisch, net of je weer verkering hebt.' (vrouw van een uitgezonden militair)

Onderweg in Uruzgan

'Ik heb er voor gekozen er met zoveel mogelijk mensen over te praten. Dan kunnen veel mensen mij helpen.' *(vriendin van een uitgezonden militair)*

van de broeders en zusters? Dan dient u ze te kennen en lief te hebben. Pastoraat is de liefde van Christus uitdelen en hoe kun je liefde delen zonder zelf lief te hebben? Om lief te hebben, is het elkaar kennen, weten van elkaars levensomstandigheden een absolute noodzaak.

Een goede zaak is het om, ruim voordat een militair op uitzending gaat, een bezoek te brengen aan de militair en zijn gezin. Het begrip gezin kunt u ruim invullen. Als de militair getrouwd is, worden hieronder natuurlijk de echtgenoot en de eventuele kinderen verstaan. Woont de militair bij zijn ouders betrek dan het hele gezin bij het gesprek, ouders, broers en zussen en ook de eventuele vriend(in). De bedoeling van een dergelijk gesprek is om verwachtingen naar elkaar uit te spreken. Het zou fijn zijn als ook een diaken deelneemt aan dit gesprek. In een gezin met bijvoorbeeld jonge kinderen zijn een heel aantal diaconale taken als een van de partners tijdelijk niet beschikbaar is. De *contactpersoon militairen*¹ kan ook erg nuttig zijn bij een dergelijk gesprek. Belangrijke zaken die besproken dienen te worden zijn: de frequentie van de bezoeken en door wie. Hoe zal het contact tussen de gemeenteleden en de uitgezonden militair worden onderhouden. Wat zal in het

Had hij hem geen mooie Bijbeltekst mee moeten geven, in plaats van dat slappe handje op het kerkplein?

kerkblad worden geschreven en door wie. Welke maatschappelijke ondersteuning vanuit de kerkelijke gemeente is nodig. Tijdens dit gesprek mag ook gevraagd worden met wie nog een wat dieper gesprek nodig is. Je mag dan denken aan de vraag: is de militair bereid zijn Heiland te ontmoeten? Of bijvoorbeeld: is iedereen er wel van overtuigd dat de militair zijn leven in de waagschaal mag stellen? Weet jij als ambtsdrager het juiste antwoord als die vraag komt? Heroverweeg met wat goede lectuur het zesde gebod eens.

Gebed als machtig wapen

Je staat in de kerkenraadskamer voorafgaande aan de zondagse eredienst en de predikant vraagt: broeders zijn er nog punten voor het gebed? Fijn als zulk overleg plaats vindt. Jij hebt net voor de radio gehoord dat er weer een IED is ontploft, waarbij twee Nederlandse soldaten gewond zijn geraakt. Daardoor geïnspireerd denk je: o, ja dat gemeentelid dat op uitzending is, laten we daar maar voor gaan bidden en voor zijn vrouw en kinderen.

Stel u eens voor broeders: die zuster zit in de kerk, op van de zenuwen. Ook zij heeft het bericht voor de radio gehoord. Natuurlijk weet zij wel dat, voordat zo'n bericht wordt uitgezonden, eerst de betrokken relaties van de gewonde militairen worden ingelicht, maar toch. En dan opeens, zonder dat ze er

'Je probeert alle mensen gevraagd en ongevraagd te begeleiden. Het gaat er om dat er aandacht voor hen is.' *(legerpredikant)*

Voetnoot 1

De deputaten GVM hebben iedere kerkenraad gevraagd, een contactpersoon militairen aan te stellen. Deze persoon heeft tot taak het contact te onderhouden tussen, kerkenraad, deputaten en de militairen in de plaatselijke kerk.

gens van weet, bidt de predikant voor haar en haar man. Dan is bij velen de grens bereikt en koken de emoties over. Huilen in de kerk vindt niet iedereen even prettig en wie is er thuis om haar te troosten?

Regelmatig bidden is noodzakelijk, het is ook wat God van ons eist (zie HC Zondag 45). Maar als u in de eredienst voorbede doet, licht dan van te voren wel de betrokkene even in. Je kunt dan, tegelijk ook even de stand van zaken opnemen. Het is goed om dit thema ook tijdens het eerste gesprek over de uitzending aan de orde te stellen.

Contact

Hoe houd je als ambtsdrager contact met de uitgezonden militair en welke adviezen geef je? Allereerst is het belangrijk voorafgaande aan de missie een goede band op te bouwen. Vervolgens kun je tijdens de uitzending eens in de paar weken een bemoedigend mailtje sturen. Veel militairen hebben het druk tijdens de uitzending en niet alle militairen zijn geweldige verhalenschrijvers. Het is goed de militair voorafgaande aan de uitzending te vragen een stukje voor het kerkblad te schrijven. Je kunt deze vraag nog eens stellen zo halverwege de missie en als de militair weer terug is gekeerd. Hierdoor blijven militair en gemeente op elkaar betrokken.

‘Ik vertel hem tijdens telefoontjes niet alles. Je gaat een beetje selecteren wat je wel en wat je niet verteld. Met sommige zaken belast je hem alleen maar.’ (vrouw van een uitgezonden militair)

Kerkdienst te velde

Om de onderlinge band tussen gereformeerde militairen te bevorderen, zodat ze elkaar tot steun kunnen zijn, is het belangrijk dat ze elkaar kennen. Vraag de militair of hij zich wil aanmelden bij het netwerk gereformeerde militairen. www.netwerk.militairen.gkv.nl. De militair kan via dat netwerk contacten leggen met andere uitgezonden. Militairen kunnen tijdens de zondagse bijeenkomsten in het missiegebied gevoed worden met troostrijke woorden van hun Heer en Heiland. Ook het Heilig Avondmaal wordt daar regelmatig,

‘Vanuit het Woord mag ik actief zijn. Dat is vaak heel praktisch werk.’ (krijgsmachtpredikant)

samen met andere christenen gevierd. Onze krijgsmachtpredikanten bedienen in dergelijke bijzondere situaties ook het Avondmaal. Laten we niet vergeten dat de mogelijkheid Thuis te worden geroepen, heel direct op de militair afkomt.

Voor de ambtsdrager houdt na afloop van de missie het bijzondere pastoraat met betrekking tot de militair en zijn relaties niet op. Wees erop bedacht dat door de stressvolle omstandigheden, waarin de militair heeft moeten werken, hij een Post Traumatisch

‘Ik vind dat hij terugkomt moeilijker dan weggaan. Je man doet net als of er thuis niets is gebeurd. Terwijl je de hele tijd de leiding in huis hebt en dat nu weer moet laten gaan.’ (vrouw van een uitgezonden militair)

Stress Syndroom heeft kunnen ontwikkelen. De militair moet ertoe bewogen worden een arts/psycholoog te consulteren, wanneer hier symptomen van worden opgemerkt.

Deputaten GVM

Binnen de gereformeerde kerken vrijgemaakt functioneert een deputaatschap Geestelijke Verzorging Militairen. Dit is een aantal mensen dat in opdracht van de synode, militairen en kerkenraden adviseert over het geestelijk welzijn van militairen. Deputaten organiseren tweemaal per jaar een thuisfrontavond. Dit zijn avonden waar informatie-overdracht plaats vindt en nog belangrijker, lotgenotencontact mogelijk is. Gereformeerde militairen en hun relaties praten met andere gereformeerde militairen en hun relaties over wat een uitzending met hen doet en hoe ze in het geloof steun vinden.

Deputaten hebben verder een “Handreiking aan kerkenraden, voor het pastoraat aan relatie van uitgezonden militairen”, uitgegeven. Er is een Instructiekaart voor ambtsdragers, voor gebruik in de kerkelijke wijken, beschikbaar. De DVD “Uitgezonden” is een prachtig product van samenwerking tussen deputaten en de Luisterpost/Bralectah. Deze drie artikelen zijn in het bezit van iedere kerkenraad, kijk maar eens in het archief van de scriba. Op aanvraag kunnen deze artikelen aan u worden toegezonden, e-mailadres: de-

putatengvm@gmail.com. De handreiking en instructiekaart zijn ook te downloaden van de site van deputaten www.militairen.gkv.nl.

Er is voor militairen een netwerk ontwikkeld waar zij medegereformeerde militairen kunnen vinden. Zij moeten zich hiervoor wel aanmelden op www.netwerk.militairen.gkv.nl. Dit is een beveiligde site, omdat hier privégegevens in geding zijn. Deputaten fungeren verder als schakel tussen de vier GKV krijgsmachtpredikanten en de kerken. Over

het werk van deputaten en wat zij voor de kerken kunnen betekenen, kan een (gedeelte)gemeenteavond worden ingevuld. Deputaten komen dan graag een presentatie houden en

de DVD vertonen. Een e-mail naar deputaten voor het maken van een afspraak is voldoende.

Gerben H. Elzinga is kerkelijk werker en deputaat Geestelijke Verzorging Militairen

Veel militairen hebben het druk tijdens de uitzending en niet alle militairen zijn geweldige verhalen-schrijvers.

‘Ik weet dat hij ook kan sneuvelen, maar mocht het gebeuren dan weet ik dat hij toch veilig is.’ (moeder van een uitgezonden militair)

Actueel

Geestelijk omgaan met kerkgrenzen

Bert van der
Woerd

Simon
van der Lugt

Geografische indeling en maatwerk in een pastorale setting

In Delft krijgen wij te maken met leden die verhuizen uit Delft, in een aangrenzende gemeente gaan wonen en aangeven lid te willen blijven in Delft. Als dat om pastorale redenen verzocht wordt, is het geen punt. In overleg met de kerkenraad van de zusterkerk komen we daar wel uit. Maar ook komt vaak de sfeer en stijl van de gemeente als argument ter sprake. Mensen functioneren goed, actief en met plezier in de gemeente en zien de verschillen bij de zustergemeenten. Zij zien een onoverkomelijke drempel om te gaan participeren in die zustergemeente, zij zijn bovendien mobiel genoeg om lid te blijven in Delft.

Zij waarderen de ruimte die er in de gemeente Delft is om te variëren in liturgische vormen, de daarbij passende verdraagzaamheid van broeders en zusters die niet alles toejuichen, de ruimte voor participatie van anderen in de dienst, missionair bewustzijn en inzet, organisatie van het gemeenteleven (kleine kringen) en daarbij passende vormen van openheid en vertrouwen. Dat missen zij elders. Voor een deel doet deze wens zich ook voor bij leden die van ver komen en neerstrijken in de buurt. Na een oriënterende ronde bij de zusterkerken dienen zij een verzoek in om lid te mogen worden in de gemeente die grenst aan het gebied van de kerk waarop zij wonen.

Vervreemding

Het omgekeerde doet zich ook voor. Een lid van de gemeente Delft vraagt toestemming om lid te mogen worden in een aangrenzende gemeente, terwijl hij blijft wonen in Delft. De reden voor het verzoek ligt in dezelfde sfeer als in het eerst-

genoemde geval: een gevoel rond de dynamiek waarin de gemeente gekomen is gedurende enkele jaren. De veranderingen hebben een gevoel van onrust en weerstand opgeroepen. Inbreng met als doel de ontwikkelingen te stoppen of om te buigen in een andere richting hebben geen effect gehad.

Het besef groeide dat de gemeente waar hij zich lang vertrouwd voelde zo wijzigde dat er vervreemding ontstond. Zonder dat gesteld wordt dat de wezenlijke kenmerken van de kerk in geding zijn, is er gedurende een aantal jaren een mismatch tot stand gekomen. De diensten kunnen amper tot opbouw worden meegemaakt. Aangezien er geen reëel perspectief is dat de gang van zaken zich terug zal buigen naar de vroegere situatie, wordt de drang tot een alternatief groter. Er is geen onvrede over de woning en de woonplaats, dus de vraag is of het niet mogelijk is dat dit lid zich voegt in de aangrenzende gemeente die niet in de dynamiek terecht is gekomen (of

dermate langzaam verschuift dat het te dragen valt)?¹

Lastig parket

De keuze voor deelname aan de gemeente waar je je thuis voelt, staat in een kwaad daglicht: het is kiezen voor de makkelijke weg en lijkt voort te komen uit een houding van consumentisme. Men beschouwt de verscheidenheid aan kerken als een markt waar de beste waar gekozen wordt of waar behoefteverschillen legitimeren dat je een kerk naar smaak kiest. Het lijkt daarmee ook onder het oordeel van individualisme te liggen: men kiest individueel voor de kerk naar keuze en onderschat de waarde van de gemeente waar toe men geroepen is, gezien het gebied waar men is gaan wonen. De kerkenraad zit dan in een lastig parket.

De keuze voor deelname aan de gemeente waar je je thuis voelt, staat in een kwaad daglicht.

Want hij moet iets zeggen naar de leden en naar de kerkenraad van de zusterkerk (de gewone gemeenteleden zien het op een afstandje aan, vaak wel met een idee over wat het beste is; of met vraag: wat gaat er gebeu-

ren als ik zelf zo'n stap zet?!).

Een raad kiest normaler wijze voor een strategie van benadrukken van de grenzen, aandringen op overgang, pleiten op inzet en appèl om te willen lijden aan de kerk. Het oor-

deel van consumentisme en individualisme wordt gemakkelijk gebruikt. Het is een teken van geestelijke zwakte bij die leden, sterker zelfs: verval.

Mobiliteit

Deze benadering bevredigt niet, om verschillende redenen. In de eerste plaats omdat de maatschappelijke ontwikkelingen ons veranderen en dat niet alleen ten nadele.

Voetnoot 1

In december 1994 schreef ds G. Treurniet een aantal artikelen hierover in het Gereformeerd Kerkblad van Zuid Holland etc. Hij constateert op dat moment dat het in de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt geen heet hangijzer is. Hij kijkt naar de praktijk van de Nederlands Hervormde Kerk en ook de Christelijke Gereformeerde Kerken. In deze serie artikelen biedt hij een samenvatting van het proefschrift van dr. B.A.M. Luttikhuis hierover: Een grensgeval, Oorsprong en functie van het territoriale beginsel in het gereformeerde kerkrecht, 1992. Daarna geeft hij argumenten om een geografische indeling te hanteren: 1 De NT gemeenten werden stellig geografisch ingedeeld, we lezen niets over categoriale gemeenten; 2. de gemeenschap der heiligen moet je ook door de week in de buurt kunnen beoefenen; 3. ambtelijk toezicht is het meeste gediend met geografische indeling; 4. de Heilige Geest brengt verschillende mensen bij elkaar, geografische indeling voorkomt eenzijdig samengestelde gemeenten. 5. gemeente en kerkenraad hebben 'recht' op de leden die op het grondgebied wonen. 6. het is een duidelijke regel, je weet waar je aan toe bent; 7. de Zoon van God vergadert zijn kerk, niet de mensen zelf (HC 21). Ds. Treurniet signaleert ook een aantal gevaren, die deze regel kan helpen voorkomen: 1 consumentisme; als mensen een kerk kiezen naar smaak behandelen zij hun 'moeder' als 'leverancier'; consumentisme kan ook leiden tot het weglopen voor tucht door over te gaan naar een andere gemeente. 2 individualisme; dat ondermijnt het onderling meeleven en het verantwoordelijkheidsbesef. 3 afnemende betrokkenheid, met name bij de kinderen; ouders kunnen de auto pakken, maar kinderen moeten fietsen; 4. het uit elkaar groeien als kerken, een onomkeerbaar proces; 5. ongeestelijke concurrentie; 6 het ontlopen van problemen. Ds Treurniet onderkent dat je ook in een territoriale gemeente consumentistisch bezig kan zijn. Maar het niet bindend verklaren van kerkgrenzen zal de zaak z.i. alleen maar erger maken. De praktische problemen die met de geografische indeling zich voor doen (bijvoorbeeld de onevenwichtige opbouw van kerken in oude stadswijken) moeten anders opgelost worden. Hoe, dat is niet het onderwerp van zijn artikelenreeks.

Mobiliteit is enorm toegenomen² en wordt als een normaal gegeven geaccepteerd in het kerkelijk leven als er geen kerkgrenskwestie is. Bijvoorbeeld, je besluit rond de middag op zondag je ouders of vrienden elders in het land te bezoeken en daar ter kerke te gaan.

Het veronderstelt dat over-
lingen kunnen omgaan met
complimenten en klachten.

tatie te wijzigen van aanbieder (eventueel na protest of pogingen tot verbetering, als er redenen zijn om te investeren in de relatie met de aanbieder). We zijn allemaal gewend aan het zoeken naar verbetering van functioneren, we zoeken er in toenemende mate naar rond de erediensten, het functioneren van predikanten en de onderlinge gemeenschap. Als 'verhuizers' datzelfde mechanisme toepassen in de kwestie van aansluiting bij een gemeente, is het dan niet hypocriet om het hen te verwijten?

Vertrouwen

Bij dit alles voegt zich de eenvoudige constatering werkelijkheid dat vrijwel iedere gelovige zich kan voorstellen dat je het ergens geestelijk niet uithoudt. Zonder dat er sprake is van dwaalleer of leugen in de verkondiging, kan de prediking en de geestelijke gemeenschap (sfeer en mentaliteit) van een gemeente wel degelijk leiden tot vervreemding. Daarbij speelt karakter en aanleg een rol. Dit gevoel te ontkennen of normatief te overschreeuwen getuigt niet van pastoraal inzicht of wijs beleid. Hoewel er een zekere (geestelijke) gebrokenheid in de vervreemding zit, is het toch mogelijk om met een goed geweten te zeggen dat het beter is om elders te gaan kerken, ten einde geestelijk gevoed te worden. Hier komt nog iets bij. Leden die verhuizen en de wens tot blijven op tafel leggen, worden vaak ten onrechte gediskwalificeerd en gewantrouwd. Het zijn meestal leden die vóór hun

Mobiliteit is ook (steeds meer) onderdeel van de flexibilisering van arbeid: plaats en taak worden afhankelijk van het projectdoel, van de beschikbaarheid van anderen in dezelfde ruimte. We werken met satellietkantoren en zijn niet meer vast verbonden aan een werkplek met standaard werkzaamheden. Deze beweeglijkheid beïnvloedt het beleven van de gemeenschap in christelijke kring, dat ook het kenmerk van actuele netwerken krijgt. In verschillende verbanden ben je verbonden met verschillende christenen en dat is niet alleen meer lokaal. We ervaren dat als een positief te benutten gegeven. Waarom laden we het negatief als we de territoriumgrens bij verhuizen en vervreemding in discussie horen komen?

Consumentisme

Hetzelfde geldt als het gaat om consumentisme. Dat is een woord uit de economie en verwijst naar de marktwerking³. Allerlei behoeften, van basaal tot luxe, moeten worden bevredigd en er is een veelvoud aan aanbieders. We kunnen en willen kiezen voor een goede kwaliteit - prijsverhouding. De concurrentie tussen de aanbieders drijft de kwaliteit op en we vinden het normaal om bij wanpres-

---

Voetnoot 2

Zie hierover dr. Peter van de Kamp, Hart voor de stad, een praktisch theologische studie naar kansen voor kerk-zijn in een stedelijke omgeving, Kampen: Kok 2003, 231-232; 273-287.

Voetnoot 3

Vergelijk het artikel van Jan Hoogland, De markt werkt niet bij 'trage activiteiten', ND Katern, vrijdag 13 februari 2009 (zie www.nd.nl) Hij werkt uit welke effecten 'de markt' in de zorg oproept.

verhuizing in de gemeente met inzet hebben gewerkt, betrokken en levende gelovigen waren. Het is te verwachten dat die inzet en betrokkenheid ook een rol speelt bij hun verzoek om te blijven en dat het niet (geheel) afhankelijk is van de toestemming die al of niet verkregen wordt. Een afwijzend antwoord op hun verzoek zal hen demotiveren, maar het zal hen niet ineens tot randkerkelijken maken. Of ze blijven gewoon en negeren het kerkenraadadvies of zij gaan zich in een kerk van een ander kerkverband inzetten. Dat wil zeggen dat niet wantrouwen, maar vertrouwen de basis zal moeten zijn in de benadering. Vertrouwen gaat er vanuit dat de verhuizende gelovigen bereid en in staat zijn geestelijke waarden af te wegen bij de voors en tegens van hun verzoek. En dat is van groot belang bij de nu voorgestelde strategie.

Evangelische waarden

Er is alle reden om de bestaande territoriale indeling te waarderen. In geestelijke zin: daarmee bedoelen we dat evangelische waarden met de hantering van de geografische grens worden gewaarborgd:

1. het drijft naar onderlinge christelijke zorg (geven en ontvangen) op de plaats waar je woont. Het is toch vreemd als je in Delft woont en mensen uit (bijvoorbeeld) Zoetermeer je geestelijk komen bijstaan, terwijl er christenen in je wijk en straat wonen.
2. het drijft tot missie in de plaats waar de Here je gezet heeft: waar de niet-christenen om je heen je zien leven, daar moet ook je woord klinken;
3. het drijft je om de diversiteit van de chris-

tenheid te aanvaarden en ermee om te gaan (ook als het niet meevalt). Het geografisch indelen is een goed verzet tegen het zoeken van gelijkgezinden. Het leert je lijden aan de kerk. Jouw eigenheid kan een verrijking zijn van de gemeente die direct om je heen leeft.

Maar tegelijk is er alle reden om de veranderde mentaliteit van gelovigen te waarderen. Het flexibel omgaan met steeds wisselende verbanden, ook in geestelijke zaken, is verrijkend en brengt vrucht voor Gods rijk. Het mobiel zijn, kan ingezet worden om relaties op grotere afstand te onderhouden. Het streven naar kwaliteit is een waarde die het kerkzijn behoeden kan voor indutten of lauw worden. De vergelijking van de aanbieders houdt scherp en jaagt de lusteloosheid uit de leden.

Dynamisch

De kracht van een goede oplossing zal zijn om die mentaliteit te verbinden aan werkelijk evangelische waarden. Als wij graag zien dat gemeenten dynamisch zijn, kan het niet alleen gemeten worden aan eigentijdsheid, openheid of bereidheid tot vernieuwing van vormen. De evangelische maat is de heiligheid en de groei naar Christus in het perspectief van zijn tweede komst⁴. Naar deze maat gemeten, vallen enkele effecten van de marktwerking wel degelijk te veroordelen. Bijvoorbeeld: het menselijk beoordelen van de prediker ten koste van zijn boodschap; het te weinig waarderen van het oude, traditie; groeicijfers hanteren als maat van succes.

Voetnoot 4

De zeven brieven van de Here Jezus Christus aan de gemeenten in Klein Azië geven een illustratie van de beoordeling van de gemeenten in het licht van de tweede komst van Christus (Openbaring 2 en 3). Met het oog op het volhouden en overwinnen (zie steeds het slot van elke brief) worden de gemeenten geprezen of gewaarschuwd. Daarbij gaat het om de houding ten opzichte van verkeerde leer en/of slechte levensstijl, bereidheid om te lijden voor Christus, trouw blijven aan Christus, onder druk, levend zijn voor Christus, bereidheid om zich te laten gezeggen en te veranderen door middel van bekering.

Vanuit de maat van het evangelie is er een kwaliteitstoets te maken, die je kunt toepassen op het verzoek van de leden die verhuizen, dan wel zonder te verhuizen ergens anders lid willen worden. Dit moet je elkaar vragen: hoe verhoudt het verzoek om te blijven in de gemeente zich tot:

1. de plicht tot onderlinge zorg in een gemeenschap;
2. de roeping om levend getuige te zijn in je omgeving;
3. de ruimte en de veiligheid die je nodig hebt om je gaven in te zetten;
4. behoeften en noden van de concrete gemeente die je verlaat en de gemeente bij welke je je niet wilt voegen;
5. de capaciteiten en kansen die de beide gemeenten hebben;
6. de prediking die je nodig hebt om geestelijk gevoed te worden (karakter van de mensen, in combinatie met het karakter van de predikant/preeklezers);
7. de behoeften en de capaciteiten van je kinderen.

Meer dan spiegelbeeld

Wat nu als iemand in de eigen burgerlijke gemeente wil blijven wonen, maar lid wil worden van een naburige zusterkerk? Dat is méér dan het spiegelbeeld van het geval dat iemand verhuist en lid wil blijven. Het eerste verschil is de aanleiding. In het geval van verhuizing naar een woning op het gebied van een zuster-gemeente gaat het om een neutraal feit: het be-

trekken van een nieuwe woning. In het tweede geval is de aanleiding tot het verzoek primair het gevoel van gegroeid en gestold onbehagen. Dat maakt het gesprek over het verzoek moeilijker, omdat negatieve emoties de boventoon voeren.

Want de vervreemding die ervaren wordt, heeft ook de kant van verwijt en klacht. De veranderingen die tot de vervreemding hebben geleid, worden immers betreurd. Dat wil zeggen dat het vertrouwen in de gemeente en de kerkenraad geschaad is of minstens onder druk is komen te staan. Als nu de kerkenraad moet beslissen of dit voor een bezwaarde broeder een begaanbare weg is, dan kan de kerkenraad daarin niet als neutrale mediator optreden. De raad is onderdeel van het probleem van de broeder of zuster. De ambtsdrager die het bespreken moet, kan sterk in de verdediging worden gedrongen of het gevoel geven dat raad en gemeente hebben gefaald. Terwijl hij juist de geestelijke leiding moet nemen in het gesprek is de kans groot dat emotionele reacties op het geuite onbehagen dat belemmeren.

Pastoraal gesprek

Als dit een juiste situatieschets is, dan lijkt de oplossingsrichting dit te worden: voer als ouderling (eventueel predikant of diaken) een uitgebreid en pastoraal exitgesprek met verhuizers. Volsta niet met het afgeven van de attestatie en 'tot ziens!', maar bespreek met hen bovenstaande zaken, in een sfeer van vertrouwen⁵. Draag bovengenoemde punten

---

Voetnoot 5

De brief van Paulus aan Filemon kan leidraad zijn voor deze gesprekken. Hoe pakt Paulus het probleem aan? Niet de regels staan centraal maar het samenbindende element van het geloof in Christus staat centraal. "De hele brief kenmerkt zich zo door een ontspannen sfeer. Kenmerkt zich door de prachtige bevrijding die het evangelie van Christus brengt. Je komt met elkaar in een oase terecht. In de oase van het evangelie van de bevrijding. Als je elkaar hebt leren kennen als gelovigen, dan weet je toch wat je aan elkaar hebt in Christus. In dat vertrouwen schrijft Paulus deze brief aan zijn vriend. Hij doet eigenlijk alleen maar een beroep op zijn geloof. Filemon, ik heb je hartversterkende geloof leren kennen. Ik ga je het niet allemaal voorkauwen. Ik ga niet precies uitstippelen wat je moet doen. Ik vertrouw erop, dat jij in je geloof wel weet wat je nu te doen staat." Uit een preek van ds. H.P. Dam (GKv) gehouden in 2008 in Enschede, in 2009 gelezen in Delft.

aan als onderwerpen van bezinning en laat betrokkenen actief meedenken over de alternatieven. Daarbij kan 'blijven in de gemeente' wel degelijk het antwoord worden, maar net zo goed de oproep om zich te voegen bij de zusterkerk. Als het gesprek tot het besluit leidt om te blijven, dan vraagt de onderlinge omgang in het kerkverband dat te melden bij de zusterkerk.

Een dergelijk gesprek kan dan zelfs gevoerd worden met hen die als

vanzelfsprekend zich willen voegen bij de lokale gemeente in de nieuwe woonplaats. Ook dat mag geestelijk gewogen worden. Je kunt je zelfs voorstellen dat tegen hun zin een apèl op hen gedaan wordt om te blijven in de oude aangrenzende gemeente vanwege aanwezige gaven, die de andere gemeente niet nodig heeft.

Je kunt hetzelfde ook toepassen als het gaat om een entreegesprek van mensen die van elders verhuizen en zich melden bij de gemeente. Is een geestelijk gesprek dan niet wenselijk om af te wegen waar zij het beste hun inzet kunnen geven of hun geestelijke zorg ontvangen kunnen?

Geestelijk maatwerk

Ook in het geval van iemand die in de eigen gemeente wil blijven wonen, maar elders gaan kerken, is het zaak om te starten bij het vertrouwen dat het lid de intentie heeft om waarlijk als christen zijn afweging te maken. Als zou blijken in het gesprek dat er onchristelijke motieven als gemakzucht of wrok de boventoon voeren, dan is dát allereerst onderwerp van gesprek: geestelijk omgaan met onbehagen. Wat leert de Bijbel over het verdragen van elkaar?

Vrijwel iedere gelovige kan zich voorstellen dat je het ergens geestelijk niet vithoudt.

Welke punten noemt de Schrift als reden om van elkaar te scheiden als broeders? Zijn er voorbeelden van vervreemding die niet de kern raken en toch in de gebroken werkelijkheid moeten worden gehanteerd? Is het met een goed geweten aan te bevelen om elders

te gaan meeleven? Het doel van een dergelijk gesprek moet zijn dat we voor God en elkaar geestelijk afwegen en een beslissing nemen die niet door zondige sentimenten wordt bepaald.

Zo concluderen wij dat het hebben, hanteren en handhaven van de geografische indeling van de kerken te waarderen is. Dat systeem hoeft niet ter discussie te komen. Het geestelijk gesprek over de waarden van het evangelie rondom verhuizen leidt niet tot het perforeren van kerkgrenzen, maar tot geestelijk maatwerk in een pastorale setting.

Beslissing, bij wie?

Waar ligt de uiteindelijke beslissing? In het geval van verhuizing bij het lid dat wenst te blijven. De kerkenraad van de gemeente waaruit hij vertrok, zal het gesprek voeren, de kerkenraad van de gemeente bij wie men zich niet wil voegen, is niet direct in beeld. Als die op de hoogte wordt gesteld, kan die ook volwaardig gesprekspartner worden, maar als de betrokkene volhoudt om te blijven meeleven met de eerste gemeente, dan zal er vanuit de kerkenraden geen uitschrijving volgen. Je kunt het hooguit betrouwen.

In het geval van niet verhuizen en toch elders kerken, ligt de beslissing bij de kerkenraad. Het lid kan immers in een nabu-

rige kerk al kerkdiensten bezoeken en meedraaien in gemeenteactiviteiten, maar om in pastorale zorg te worden opgenomen of ver-

Start bij het vertrouwen dat het lid de intentie heeft om waarlijk als christen zijn afweging te maken.

kozen te kunnen worden in leidinggevende functies, zal er een officiële inschrijving moeten komen. De kerkenraad van de gemeente die betrokkene verlaten wil, kan dat weigeren, bijvoorbeeld omdat men vindt dat de motieven niet deugen. Maar in het geval dat er werkelijk een geestelijke afweging heeft plaatsgevonden, kan de raad meewerken. Maar dan is het aan de ontvangende raad om te beslissen of deze het lid zal ontvangen. Het is mogelijk dat die raad een andere afweging maakt.

Kracht van de Geest

Is deze benadering haalbaar? Het veronderstelt twee dingen: ten eerste dat de ambtsdragers het onderscheid kunnen maken tussen de regels en het geestelijk kader ervan of de geestelijke intentie ervan. Ten tweede dat ouderlingen kunnen omgaan met complimenten en klachten. In het geval van degenen die willen blijven, kan het gevoel dat je gewaardeerd wordt als raad en gemeente je hinderen om het lid geestelijk te benaderen, ook met kritische vragen. Mensen met minder verheven motieven moeten ook werkelijk bepaald worden bij de geestelijke waarde van gemeente-zijn.

Het geografisch indelen is een goed verzet tegen het zoeken van gelijkgezinden. Het leert je lijden aan de kerk.

In het tweede geval kan het geuite gevoel van onbehagen weerstand en verdediging oproepen en ook dat kan belemmerend werken. Dan is de ervaring van de kracht van de Geest nodig en te verwachten in het ambtelijk werk. Wij geloven dat het niveau waarop het ambt in Christus' gemeente mag functioneren, de verwachting moet creëren dat dit haalbaar is.

We willen het pijnlijke uit het leven met Christus en elkaar niet weg wrijven. We hopen wel dat op deze manier de verlegenheid van de gebrokenheid op het juiste niveau besproken zal worden, namelijk in de kracht van de Geest, vandaar: geestelijk omgaan met kerkgrenzen.

Simon van der Lugt is predikant van de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt in Delft en Bert van der Woerd is er ouderling geweest. Dit bezinningsdocument is door de kerkenraad van GKv Delft aangenomen als beleid. Daarna is het in twee rondes op de classis Midden Holland besproken. Over dit onderwerp worden toerustingavonden voorbereid, bedoeld voor ambtsdragers binnen de classis. Reacties worden meegenomen in de evaluatie op de kerkenraad.

Bijbel op bezoek

Ver weg....

Roel Meijer

Genesis 38: in diezelfde tijd verliet Juda zijn broers....

Vroeg of laat krijg je er mee te maken: ouders van wie kinderen God vaarwel hebben gezegd. Of grootouders die zich zorgen maken. Er is geen zekerheid, geen troost, geen mooie woorden. Wat moet je zeggen?

Wie op zoek gaat in zijn Bijbel, vindt er geen standaardgedeelte over. Wel word je soms geraakt door een geschiedenis. Genesis 38 bijvoorbeeld. Geen mooi verhaal. Ook niet een verhaal dat je graag zou horen over je voorgelacht. Wel een verhaal van God die altijd groter is dan wij denken.

Dieptepunt

Juda heeft het wel gezien. De hele klik bij pa thuis. Altijd dat jongste broertje dat voortrokken wordt. Heel precies vertelt de Bijbel niet waarom Juda bij zijn broers weg gaat. Vriendschap aangegaan met Chira. Onduidelijk individu. 'Een zekere...' staat er in vers 1. Juda vindt het allemaal wel best. Thuis, en de kerk, en God en noem het allemaal maar op. Geef mijn portie maar aan Fikkie.

Lange jaren volgen. Juda trouwt, wordt vader, wordt weduwnaar, staat aan het graf van zijn zoon, wordt bijna grootvader. O nee, Onan voorkomt dat. Eén grote bende. En als klap op de vuurpijl beseft hij aan het eind dat hij het bed gedeeld heeft met zijn eigen schoondochter. Dieptepunt van zijn leven.

Hoop

Genesis 38 is geen 'eind-goed-al-goed'-verhaal. Een soort open einde. Wie doorleest, merkt een paar hoofdstukken verderop dat Juda met zijn gezin haast geruisloos weer in de familie inschuift. Er wordt geen woord aan gewijd. Hoe lang zal het geduurd hebben?

Twintig, dertig jaar? Geen familie, geen kerk, geen leven uit geloof. We weten het niet. Wel dat er een God is die terugkeer kan geven. Als Hij het toen kon, kan Hij het ook vandaag. Nergens staat in Genesis 38 dat Jakob is blijven bidden voor Juda. Of dat hij hem opgezocht heeft, vermaand, aangemoedigd, gesmeekt. Niet alles hoeft onder woorden gebracht te worden. Soms is zwijgen veelzeggend. Maar hoop en gebed blijven.

Praktische tips:

- Kom niet met snelle en makkelijke antwoorden bij ouders die deze dingen meemaken. Er is geen snel en makkelijk antwoord.
- Laat het voorbeeld van Genesis 38 ons aanmoedigen om te blijven bidden. Als ouders; ook als gemeente.
- Soms wonen in één gemeente verschillende ouders die dit meemaken terwijl ze het niet van elkaar weten. Mensen met elkaar in contact en gesprek brengen, kan voor hen veel herkenning en steun opleveren.
- Ik denk aan een jongen voor wie ik lang gebeden heb, terwijl ik er diep in m'n hart eigenlijk zelf al niet meer in geloofde. Hij heeft de weg naar de kerk niet weer teruggevonden, maar leeft wel met God....

Omzien naar elkaar

Eenzaamheid en de kerk...

Meer onderling contact in en rond de eredienst

Derk Jan Poel, diaconaal consulent op het Diaconaal Steunpunt¹

Het Leger des Heils heeft in 2008 een onderzoek gepubliceerd waaruit blijkt dat meer Nederlanders zich vaker ernstig eenzaam voelen. In vijf jaar tijd is het aantal verdubbeld, van vijf naar tien procent. Dat lijkt niet zo schokkend, maar in die ene snelle conclusie dat tien procent van de Nederlandse bevolking zich eenzaam voelt, praat je wel over meer dan een miljoen mensen! En dat zijn dan niet alleen ouderen, maar het gaat ook om twaalf procent van de jongeren van 18 tot 24 jaar!

Misschien verbaast het u dat zoveel jongeren zich ook eenzaam voelen. In het ND van 10 februari van vorig jaar konden we er al over lezen: 'Jongeren voelen zich eenzamer dan ouderen'. Naast verrassend was het artikel ook schokkend, want uit onderzoek is gebleken dat slechts een kleine twintig procent van de Nederlanders ook daadwerkelijk bereid is eraan bij te dragen dat de eenzaamheid in onze samenleving kleiner wordt.

De eenzaamheid neemt dus toe terwijl maar een klein deel van onze bevolking bereid is om dit probleem aan te pakken.

Signalen binnen de kerk

Maar gelukkig gaat dit allemaal over de

wereld daarbuiten en niet over onze kerken. Toch?

Een citaat uit een streekgemeente: "We wonen hier al 25 jaar en zetten ons echt wel in, maar we komen er gewoon niet tussen". Of neem de opmerking van een diaken uit een

plaats in het noorden die het Diaconaal Steunpunt mailde: "Er zijn signalen binnen onze gemeente dat nieuwkomers zich slecht opgenomen voelen.

Hierdoor kunnen ze vereenzamen of gaan kerkshoppen." Of neem het feit dat sommige kerkleden in een stadsgemeente niet naar de kerk gaan, omdat ze niet alleen durven gaan en ze niemand echt goed kennen. Dit zijn nog maar een paar situaties. Er zijn nog veel meer doelgroepen en specifieke situaties te noemen.

Eenzaamheid gaat onze kerkdeuren niet voor-

Er zijn signalen binnen onze gemeente dat nieuwkomers zich slecht opgenomen voelen.

¹Voetnoot 1

Op vrijdag 15 mei 2009 heeft Dirk-Albert Prins officieel afscheid genomen van het Diaconaal Steunpunt. Op het mini symposium over 'Eenzaamheid in de samenleving en de kerk' leverde hij zijn – voorlopig - laatste bijdrage over een onderwerp dat hem aan het hart gaat: Eenzaamheid in de kerk. Een onderwerp dat ons allemaal aan het hart mag gaan! En daarom ga ik er hier graag mee verder. In dit artikel heb ik dankbaar gebruik gemaakt van het al door hem geleverde materiaal.

bij. Niet voor niets wordt het genoemd in het bevestigingsformulier voor diakenen. En omdat het een probleem is dat groeit, willen we in dit artikel verder nadenken over eenzaamheid in de kerk. Van daaruit hoop ik dat we samen, vanuit diaconale invalshoek vooral ook, aan de slag gaan met de concrete mogelijkheden die er zijn en waarvan een aantal in dit artikel worden beschreven!

God van relaties

We beginnen bij het begin. Ik besef heel erg goed dat je God niet in één woord kunt vangen. Dat wil ik dan ook niet proberen. Maar onze God is, naast heel veel andere dingen, zeker ook een God van relaties. Dat zien we direct al in Zijn natuur. Eén God, maar toch drie personen. En die drie personen, Vader, Zoon en Geest, staan in perfecte en liefdevolle relatie tot elkaar.

Naast Zijn natuur getuigt heel Gods Woord (en ook Zijn schepping trouwens) van Zijn liefde voor ons en hoeveel het Hem waard is geweest om de gebroken relatie te herstellen. Steeds weer wordt duidelijk dat Gods hart uit gaat naar de zwakke en naar hen die niet goed voor zichzelf kunnen zorgen. Hij wil hen tot helper zijn.

Omdat wij naar Gods beeld zijn geschapen, zegt dat iets over hoe we met Hem en met elkaar mogen omgaan. In liefde en respect mogen (moeten) we voor elkaar zorgen, met dezelfde barmhartige en liefdevolle houding als Hij (Luk 6:36). Daarin mogen we laten zien dat we naar Zijn beeld zijn geschapen.

Eén lichaam - aan elkaar gegeven

God leert ons door de hele Bijbel heen dat we in het omgaan met elkaar verder moeten kijken dan onze neus lang is. We leren bijvoorbeeld uit het verhaal van de zalving van

koning David door Samuel dat God hele andere criteria hanteert dan Samuel.

Keer op keer leert de Bijbel, leert God ons, dat iedereen in het lichaam van Christus er toe doet! Iedereen heeft van de Heilige Geest gaven gekregen, bestemd voor de opbouw van

het lichaam (zie bijv. 1 Cor 12:7). Daarbij kan dus niemand gemist worden! Dat is de werkelijkheid zoals God die heeft gegeven. Helaas zien en ervaren wij die werkelijkheid soms maar moeilijk. Hanteren wij niet vaak

een werelds beeld, waarbij we een bepaalde lat leggen waaraan iedereen wel eerst moet voldoen voordat hij of zij kan meehelpen aan de opbouw van het lichaam van Christus?!

Niet voor niets heeft Dit Koningskind een hele campagne die hierop is gericht: 'kijk, zie en ontdek'! Blijkbaar hebben we het nodig om weer terug te gaan naar het Bijbelse uitgangspunt dat in de kerk iedereen even waardevol is! En dus moeten we weer door de bril van God gaan kijken. Gods werkelijkheid moet weer ons uitgangspunt worden. Juist de kerk zou een plek moeten zijn waarin iedereen zich thuis mag voelen, liefde mag ontvangen en uitdelen.

Diaconale gemeente

Gelukkig hebben we hier diakenen voor! Zij hebben de taak er voor te zorgen dat "In de gemeente van Christus niemand ongetroost

Blijkbaar hebben we het nodig om weer terug te gaan naar het Bijbelse uitgangspunt dat in de kerk iedereen even waardevol is!

mag leven onder eenzaamheid”. Zij zijn verantwoordelijk en het probleem ligt dus op hun bordje. Toch?

Inderdaad komen deze woorden uit het formulier voor bevestiging van diakenen. Maar het staat wel bij de beschrijving van de diaconale roeping van de hele gemeente! Op dit punt in het formulier is de diaken nog niet eens aan bod gekomen!

Het is de taak van alle leden van het lichaam van Christus om naar elkaar om te zien. De gaven die de Geest aan een ieder van ons heeft toevertrouwd zijn voor de opbouw van de hele gemeente! Aan die dienende gemeente zijn diakenen gegeven, ter wille van het dienen door de gemeenteleden. Dus niet om de leden al het werk uit handen te nemen, maar juist om

ze daarbij te helpen. De diakenen kunnen het omzien naar elkaar stimuleren en coördineren en de mensen uit hun wijk daarin toerusten. Zo is een diaken er op gericht dat de gemeenschap die de Heilige Geest geeft ook daadwerkelijk zichtbaar wordt, zodat iedereen aan onze lief-

de voor elkaar kan zien dat we bij Jezus horen (Joh 13:35). Kortom, we moeten allemaal aan de bak!

Onze samenkomsten

Stel je eens voor dat onze gemeente nog eens een brief van een apostel zou ontvangen. Dit keer gaat het niet over materiële armoede en honger, maar over sociale armoede en eenzaamheid. De apostel schrijft:

U gelooft in de gemeenschap der Heiligen? Nou ...

“17 ... ik kan u niet prijzen om uw samenkomsten. Die doen meer kwaad dan goed. .... u komt niet samen om de gemeenschap in Christus te vieren. 21 Van wie samen komen, spreekt u alleen met wie u goed kent, zodat de een het te druk heeft en de ander alleen is. 22 Hebt u soms geen eigen huis waar u kunt afspreken met vrienden en familie? Of veracht u de gemeente van God en wilt u de eenzamen onder u vernederen? Wat moet ik hierover zeggen? Moet ik u soms prijzen? Dat doe ik in geen geval...

28 Laat daarom iedereen zichzelf eerst toetsen voordat hij met de gemeente bijeenkomt, 29 want wie samenkomt maar niet beseft dat het om het lichaam van de Heer gaat, roept zijn veroordeling af over zichzelf ... 33 Daarom, broeders en zusters, wees gastvrij voor elkaar wanneer u samenkomt (voor de eredienst). 34 Wie alleen vrienden of familie wil treffen kan beter thuis afspreken. Dan

leiden uw samenkomsten tenminste niet tot uw veroordeling.” (1 Kor 11:17-34 *)

(*) het aantal woorden dat

is aangepast is minimaal!

Eredienst als ontmoeting

Onze eredienst staat voor ontmoeting. Allereerst voor de wonderlijke ontmoeting met God! Wij mogen als gemeente de Heer van de

Het is de taak van alle leden van het lichaam van Christus om naar elkaar om te zien.

kerk ontmoeten. Maar daarnaast is het zeker ook een ontmoeting met elkaar, als levende bouwstenen van Christus kerk.

In onze erediensten is de ontmoeting met God tot in details uitgedacht en vormgegeven. Hoe compleet anders is het bij de ontmoeting met elkaar! Die is namelijk maximaal vrijblijvend en vrijwel niet geregeld. Zo wordt dit wezenlijke aspect van het lichaam van Christus overgelaten aan het 'toeval', aan wat de mensen er zelf van maken.

We moeten ons daarbij goed realiseren dat in de afgelopen decennia het leven in een hechte zuil sterk is afgenomen. Waar je elkaar vroeger toch wel tegen kwam (gewenst of niet), is dat nu veel minder vanzelfsprekend. We leven in een tijd van individualisme. Daarnaast is de mobiliteit sterk toegenomen en heeft iedereen het druk, druk, druk. Aandacht voor elkaar in de gemeente is niet meer zo vanzelfsprekend. Onze invulling van de eredienst en de zondag er omheen brengt daarom, zeker tegenwoordig, een groot risico met zich mee dat mensen buiten de boot vallen.

Ontmoeting organiseren

Wat kan helpen bij het zoeken naar oplossingen voor eenzaamheid in de kerk? Uit een in 2009 (16 april) in het ND genoemd onderzoek blijkt dat mogelijkheden tot ontmoeting de relaties sterk kunnen beïnvloeden. Met andere woorden: wanneer er in de kerk concreet meer aandacht is voor onderlinge ontmoeting, is de kans groot dat er meer contacten ontstaan en dat de eenzaamheid daardoor afneemt. Het is dus belangrijk om ontmoetingsmomenten te stimuleren of te creëren om zo de onderlinge verbondenheid in de gemeente te versterken. Daarbij is het verstandig om zoveel mogelijk aan te sluiten bij reeds be-

staande patronen en structuren. Het opzetten van miniwijken of kringen is uiteraard prima, maar vaak is dit een nieuwe (cultuurvreemde en dus vrijblijvende) structuur. Daarnaast is het maar de vraag of het invoeren van een nieuwe structuur altijd een treffend antwoord is. Het is in ieder geval logisch om aan te sluiten bij de eredienst, als grondpatroon van het gemeentelven.

Herinrichting van eredienst

Maar hoe doen we dat dan? Daarbij moeten we allereerst de volgende vraag beantwoorden: is de zondag daadwerkelijk een dag van de ontmoeting van de gemeenschap der heiligen of blijft het een hoogliturgische werkelijkheid?

Concreet wordt het als je een aantal vervolgvragen stelt. Worden mensen die niet (alleen) in de kerk kunnen of durven komen, bezocht of opgehaald? Worden leden en gasten hartelijk welkom geheten en zo nodig wegwijs gemaakt of worden alleen de bekenden begroet? Wordt er in een grote gemeente ook

aandacht besteed aan een veilige, herkenbare omgeving? Bijvoorbeeld doordat wijkleden bij elkaar in de buurt zitten? In het laatste geval worden gasten zeker gesignaleerd en krijgen ze als vanzelf aandacht. Ook worden daardoor gemeenteleden gemist en kan opbouwende aandacht aan hen worden besteed. Daarmee geef je hen dan het gevoel dat ze er toe doen!

Collecte

Een andere mogelijkheid is dat het onderling gesprek op gang wordt gebracht door enkele gerichte vragen rond het doel van de collecte te stellen. De collecte is immers het moment van de uiting van dankbaarheid. Zo worden zowel de onderlinge ontmoeting als een groter bewustzijn van de dankbaarheid gestimuleerd.

Aandacht voor elkaar in de gemeente is niet meer zo vanzelfsprekend.

Koffiedrinken

Ook is het mogelijk om standaard na de dienst in kleinere groepen 'koffie te drinken'. Als dit dan nog wordt gecombineerd met een preekbespreking waarin het Woord wordt vertaald naar het alledaagse praktische leven, snijdt het mes zelfs aan meerdere kanten. Het risico van deze - overigens goede - oplossing is, dat het als vrijblijvend wordt gezien. Maar beter iets dan niets.

De sandwichdienst

Gelukkig zijn er tegenwoordig ook al voorbeelden van een 'geknipte' dienst. Dan is er na het eerste deel van de eredienst tijd voor ontmoeting en verwerking, waarna vervolgens het tweede deel vorm krijgt. Een dergelijke vorm biedt alle mogelijkheden om diaconale ontmoeting een eigen plek te geven in de eredienst. De CGK in Eindhoven doet met een dergelijke vorm ervaring op (zie ND van 9 april 2009). Naast deze gemeente zijn er overigens ook in andere kerkelijke stromingen dergelijke vormen van eredienst. Als je dit dan een sandwichdienst noemt, dan is het daarna nog maar een kleine stap naar een gezamenlijke maaltijd.

Middagdienst

Aansluitend op deze laatste vorm wil ik nog een idee naar voren brengen, dat mede is ingegeven door een artikel van ds. Messelink in het Gereformeerd Kerkblad van 9 mei 2009 over de invulling van de tweede kerkdienst. Hij eindigt zijn artikel met de oproep dat creativiteit nodig is bij het nadenken over de middagdienst. Daar wil ik concreet bij aansluiten. Zouden we bij het nadenken over de invulling van de tweede dienst dit misschien ook kunnen doen vanuit de bril van ontmoeting met elkaar? Zodat de ontmoeting met God in de eerste dienst concreet handen en voeten krijgt in

de ontmoeting met elkaar in de tweede dienst. Daarmee zijn beide diensten vanuit een eigen karakter afwisselend. Meer dan een eerste aanzet kan ik hier nu niet geven. Ik hoop dat we hier samen verder over kunnen nadenken.

Oog voor elkaar

Belangrijk bij al deze voorbeelden is dat je oog hebt voor de mensen om je heen. Komen zij tot hun recht? Wat kan ik er aan bijdragen dat zij dichterbij God komen? Het mag duidelijk zijn dat er vanuit een dergelijke visie geen ruimte meer is voor consumentisme, maar dat iedereen betrokken wordt en blijft bij de eredienst en op elkaar.

Gelukkig gebeurt er al veel op dit vlak. Daar mogen we dankbaar voor zijn. En toch moeten we op

onze qui-vive blijven, want de eenheid is een fragiel iets. En uiteraard is niet alles maakbaar. Dat houdt ons bescheiden en nuchter, maar het mag ons niet gelaten en onverschillig maken!

Het uitgangspunt blijft: laat alles aan de Geest over, maar niet aan het toeval. Net zoals er zonder Bijbelkringorganisatie geen gezamenlijke Bijbelstudie ontstaat, wordt zonder aandacht voor ontmoeting de eenzaamheid in de kerk ook niet minder.

Dit artikel is eerder verschenen in de rubriek Kerk/Werkvloer in de Gereformeerde Kerkbode voor Groningen-Fryslan-Drenthe.

Het uitgangspunt blijft: laat alles aan de Geest over, maar niet aan het toeval.

Christelijke re-integratie

Je staat er niet alleen voor

Jacques Rommelaar

John zit thuis na een burn-out en kan de draad niet meer oppakken, visite ontloopt hij. Voor zijn gevoel telt hij niet meer mee...

Annemarie raakte naast haar baan ook steeds meer haar kennissenkring kwijt, borderline heeft veel meer gevolgen dan je als buitenstaander zou kunnen vermoeden...

Karel kon na het afbreken van school geen baan vinden, na anderhalf jaar thuiszitten is hij door zijn angststoornis ook sociaal geïsoleerd...

Clarissa komt van praktijkonderwijs af en heeft een verstandelijke beperking. Haar baan loopt niet lekker. De werkgever geeft aan geen toekomst te zien bij zijn bedrijf voor Clarissa, wat nu?

Zomaar vier situaties die niet op zichzelf staan. Als ambtsdrager kom je soms situaties tegen waarop je moet anticiperen en eigenlijk niet goed weet hoe. Het uitvallen in het arbeidsproces kan zo'n situatie zijn.

In ons land zitten mensen soms langdurig thuis zonder uitzicht op werk of verbetering in hun situatie. Hier kunnen verschillende oorzaken aan ten grondslag liggen. Het komt voor onder alle leeftijden en bijna geen enkele situatie is hetzelfde. Er moet dus vaak maatwerk geboden worden om deze groep te kunnen ondersteunen. Hierbij is kennis van wet en regelgeving nodig, specifiek gericht op de situatie.

Tussen wal en schip

We gaan er vaak vanuit dat de gemeente of het UWV deze mensen verder helpen. En door deze instanties wordt hier ook veel werk van gemaakt. Toch zijn ook hier mensen die buiten de boot vallen. Ze hebben specifieke hulp nodig en weten zelf niet hoe ze verder moeten.

Binnen mijn werk kom ik situaties tegen waar geen adequate doorverwijzing is geweest. Dit kan zijn door het gezin zelf, de school, een werkgever maar ook door de ouderling of diaken. Wanneer het onduidelijk is, in het voorbeeld van Annemarie, hoe zij verder moet en op welke ondersteuning zij kan rekenen, is verwijzing naar een specialist op het gebied van re-integratie een goede stap. Deze kan na een intake de mogelijkheden in kaart brengen en aangeven wat er nodig is voor een succesvolle terugkeer naar een betaalde baan. Daarbij kan in veel gevallen hulp bij het vinden van een werkplek kosteloos ingezet worden. Onbekendheid met hoe re-integratiebedrijven werken kan de oorzaak zijn dat er niet doorverwezen wordt.

Motiveren

De mensen rond Annemarie realiseren zich soms te weinig wat het betekent om langdurig thuis te moeten zitten. Binnen het vaak kleine netwerk kan de diaken of ouderling een belangrijke rol spelen door hen in

contact te brengen met een re-integratiebedrijf. Mensen als Annemarie, Karel, John of Clarissa zijn vaak teleurgesteld of moedeloos waardoor het geloof dat het nog goed met hen komt stukje bij beetje afbrokkelt. Dan is er iemand nodig die hen motiveert om hulp in te schakelen waardoor ze er niet meer alleen voorstaan.

Uitzichtloze situatie

Een voorbeeld van zo'n uitzichtloze situatie is wanneer iemand een status van 'nugger' heeft (niet uitkeringsgerechtigde). Een 'nugger' kost de gemeente geen geld. Er is geen uitkering, geen sollicitatieplicht en geen inspanningsverplichting. Re-integreren kost de overheid dus alleen maar geld, want het levert immers geen besparing op in uitkering.

Grenzen bepalen

De vraag beantwoorden hoe het komt dat iemand in deze situatie terecht komt, zorgt regelmatig voor nieuwe mogelijkheden om te helpen. Meer dan eens is er psychische problematiek. Het kan zijn dat diagnostiek noodzakelijk is. Door diagnostiek kan inzicht verkregen worden of er op het sociaal, psychisch of verstandelijk gebied oorzaken liggen die verklaren waardoor iemand uiteindelijk uitvalt. Daarnaast wordt bekeken of een behandeling of therapie uitkomst kan bieden. Het kan een drempel zijn om hulp te vragen. Toch is het belangrijk. Niet om iemand te labelen met een etiket, maar om helder te krijgen waar de grenzen van iemand liggen. Wat mogen we van iemand verwachten en wat niet. Hoe hoog mag de lat liggen?

Wanneer hier geen helder zicht op is, is de kans dat iemand overvraagd wordt groot. Juist dat moet voorkomen worden. Er moeten immers weer succeservaringen komen!

Diagnostiek schept zo vaak weer kansen om iemand verder te helpen.

Doorverwijzen en dan...

Mensen als John, Annemarie, Karel en Clarissa kunnen in overleg met het UWV of de gemeente zelf werken aan hun re-integratie. De gemeente of het UWV bepaalt dan in overleg met de betrokkenen wie de re-integratie mag doen.

Mensen die in aanmerking komen voor re-integratie zijn een halfjaar werkeloos of zij waren arbeidsongeschikt en kunnen weer aan de slag. Of er is sprake van werkervaring die niet aansluit op de arbeidsmarkt. Ook kan het zijn dat door ziekte het bestaande werk wegvalt en uitgekeken moet worden naar een nieuwe baan (re-integratie tweede spoor). Hier kan inschakeling van een extern re-integratiebedrijf tot de mogelijkheden behoren. Na doorverwijzing gaat het re-integratiebedrijf werk maken van werk. De re-integratiebegeleider zal het belang van degene die geholpen wordt weer actief deel te nemen in het arbeidsproces goed vertegenwoordigen. De begeleider weet waar financiering vandaan gehaald kan worden en weet op welke rechten en plichten een beroep gedaan kan worden. Groepen die ondersteuning krijgen, zijn vaak mensen uit de WW, Bijstand, Wajong, WAO en WIA.

Christelijke visie

Zoals gezegd heeft de betrokkene zelf een stem in wie hem of haar gaat begeleiden. Hij of zij kan kiezen voor een christelijk re-integratiebedrijf. Dit kan een meerwaarde hebben. Bijvoorbeeld bij de mensen die een Wajonguitkering ontvangen. Een deel van deze groep zijn mensen met een verstandelijke en/of psychische beperking waardoor ze soms moeilijk voor hun mening uitkomen of sterk beïnvloedbaar zijn. Denk hierbij aan

de moeilijkheden die werken op zondag of gevloek op de werkplek met zich mee kunnen brengen. Begeleiding vanuit een christelijke invalshoek kan dan veel veiligheid bieden. Daarbij ligt sterk de nadruk op de mogelijkheden die betrokkene heeft met zijn of haar talenten en niet op de onmogelijkheden.

Bij het Diaconaal Steunpunt kan over dit onderwerp informatie verkregen worden. Wilt u als betrokkene of als ouderling/diaken rechtstreeks contact opnemen met de stichting Nohe-Overstap, dan kan dat ook, zie hiervoor de contactgegevens.

Jacques Rommelaar is werkzaam bij de Stichting Nohe-Overstap. Deze christelijke stichting leidt mensen naar betaald werk en biedt ondersteuning op de werkplek.

Nohe-Overstap

Nohe-Overstap is een landelijk werkende organisatie die actief is bij re-integratie en jobcoaching.

Mensen worden geplaatst binnen het reguliere arbeidsproces. Wie daar nog niet aan toe is, kan terecht op één van de LeerWerk-Centra (LWC). Hier worden scholing en werk gecombineerd. Hiervoor kan men terecht in Hooghalen, Staphorst, Een, Zwolle, Lekkerkerk, Maartensdijk en Ridderkerk. (Staphorst en Een zijn in oprichting.)

Wanneer dit niet haalbaar is, kan men ook terecht op een DagActiviteitenCentrum (DAC) te Doornspijk en Staphorst.

Informatie:

Tel. 0180-442643

www: <http://www.nohe-overstap.nl/>

Email: info@nohe-overstap.nl

Wetenswaardigheden

Dit is een overzicht van geplande toerustingbijeenkomsten voor 2010. Een programma met leerzame en interessante thema's voor diakenen. U kunt het volledige programma downloaden van de website!

Bijbellezen en bidden

Het evangelie is de basis en de krachtbron voor al ons diaconale werk. Maar welke plek heeft de Bijbel nu concreet in de diaconie, in je ambtswerk en ook in je eigen leven? En hoe past gebed daarbij? Hoe kun je deze dingen praktisch handen en voeten geven? Over dit soort vragen willen we samen nadenken. Er zal volop ruimte zijn om ervaringen te delen en van elkaar te leren.

Dinsdag 13 april	Groningen
Dinsdag 20 april	Zwolle
Dinsdag 27 april	Ridderkerk

Huisbezoek

Op deze avonden willen we samen nadenken over het doel van het huisbezoek? Over de verschillende soorten huisbezoek. Hoe voer je nou een goed gesprek? Wat zijn valkuilen en aandachtspunten bij een huisbezoek? Hoe kun je je bezoeken plannen en hoe zit het met rapporteren op de vergadering. De bedoeling is om ervaringen te delen en van elkaar te leren.

Dinsdag 9 november	Groningen
Dinsdag 16 november	Zwolle
Woensdag 24 november	Bunschoten

Oriëntatie nieuwe diakenen

Een 'must' voor nieuwe diakenen. Deze avond wil een stevig fundament leggen voor je hele ambtsperiode. Wat is diaconaat en welke rol heeft de gemeente daarin? Wat is je taak als diaken? Wat is het doel van een huisbezoek? Dit en meer. Deze avond wordt verzorgd in samenwerking met Jaap Schiebaan, een ervaren ex-diaken met passie voor het diaconale werk.

Dinsdag 1 juni	Groningen
Dinsdag 8 juni	Zwolle
Woensdag 6 oktober	Bunschoten
Dinsdag 12 oktober	Ridderkerk
Dinsdag 26 oktober	Eindhoven(*)

(*) onder voorbehoud

Armoede en schuldpreventie

Afgelopen maand is een nieuw boek verschenen over armoede en schuldpreventie: *Armzalig*. Dit boek, een initiatief van ForumC en Stichting Christelijke Schuld-hulppreventie (SCS), schetst de Bijbelse principes rond geld en goed en de concrete toepassing ervan in het dagelijks leven. Ook gaat het in op de praktijk van de schuldhelpverlening. Al met al een zeer nuttig boek voor iedereen die

te maken heeft met armoede en schuldproblemen, vanuit eigen ervaring of als (kerkelijk) hulpverlener. Een aanrader! Het boek is te bestellen via info@stichtingscs.nl. De prijs bedraagt € 13,50. Dit bedrag komt voor een groot deel ten goede aan het werk van SCS.

Instructieavonden Michacursus

De Michacursus wil het verschil maken tussen helpen en aan het lot overlaten. Het biedt handvaten aan christenen die met hart en handen verbonden willen zijn met hun naaste, dichtbij en veraf, en met de gehele schepping.

Voor diakenen die zich willen oriënteren op de Michacursus worden opnieuw regionale instructieavonden gehouden. De Michacursus kan zelfstandig door diaconieën worden

opgezet om gemeenteleden te stimuleren tot een diaconale en duurzame levensstijl.

De instructieavonden zijn o.a. op: 30 maart in Groningen, 7 april in Gies-
sen-Oudekerk, 8 april in
Hoogeveen, 22 april in
Voorthuizen en Leiden, 20
mei in Holten, 18 mei in
Breda, 25 mei in Leeuwar-
den, 26 mei in Alkmaar,
8 juni in Zevenhuizen en
16 juni in Zwolle. U kunt
eventueel ook een avond

aanvragen in uw eigen regio. Aanmelden kan via de website www.michacursus.nl. U kunt daar ook terecht voor meer informatie.

‘Ga zo door! Richt je niet alleen op nieuwe diakenen, zo’n opfrisavond kan nooit kwaad voor ‘ervaren’ diakenen.’

